

Kúria

í t é l e t e

Az ügy száma: Bfv.I.863/2022/7.

A határozat szintje: felülvizsgálat

A tanács tagjai: Dr. Domonyai Alexa a tanács elnöke

Dr. Tuba István Krisztián előadó bíró

Dr. Gimesi Ágnes bíró

Dr. Kardos Andrea bíró

Dr. Schmidt Péter bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: tanácsülés

Az ülés napja: 2023. január 31.

Az ügy tárgya: zsarolás büntette

Terhelt(ek): Terhelt1

Elsőfok: Váci Járásbíróság, 2.B.180/2017/90., ítélet, tárgyalás,

2019. december 9.

Másodfok: Budapest Környéki Törvényszék, 3.Bf.249/2020/21., végzés, nyilvános ülés,

2020. március 4.

Az indítvány előterjesztője: a terhelt védője

Az indítvány iránya: a terhelt javára

Rendelkező rész

A Kúria a zsarolás büntette miatt Terhelt1 ellen folyamatban volt büntetőügyben a terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálva a Váci Járásbíróság 2.B.180/2017/90. számú ítéletét és a Budapest Környéki Törvényszék mint másodfokú bíróság 3.Bf.249/2020/21. számú végzését megváltoztatja, és

a Terhelt1 által elkövetett cselekményt önbíráskodás büntettének [Btk. 368. § (1) bekezdés] minősíti,

a terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát 5 (öt) évre enyhíti,

egyebekben az ítéletet hatályában fenntartja.

A Kúria ítélete ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, és ebben az ügyben az indítvány előterjesztője, valamint azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

[1] **I.** A Váci Járásbíróság a 2019. december 9. napján kihirdetett 2.B.180/2017/90. számú ítéletével Terhelt1 terheltet bűnösnek mondta ki a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 367. § (1) bekezdésébe ütköző, és a (2) bekezdés b) pont szerint minősülő zsarolás büntettében. Ezért őt, mint erőszakos többszörös visszaesőt 7 év szabadságvesztés büntetésre és 7 év közügyektől eltiltásra ítélte. A szabadságvesztés végrehajtási fokozatát fegyházban állapította meg, valamint a terheltet a feltételes szabadság lehetőségéből kizárta. Rendelkezett a bűnügyi költség viseléséről is.

[2] A kétirányú fellebbezés alapján eljáró Budapest Környéki Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2020. március 4. napján meghozott 3.Bf.249/2020/21. számú végzésével az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

[3] **II.** A bíróság jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen Terhelt¹ terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a felülvizsgálat törvényi okának megjelölése nélkül, de elsődlegesen a 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 663. § (1) bekezdés b) pontja alapján a jogerős határozat hatályon kívül helyezése, másodlagosan a Be. 662. § (2) bekezdés b) pontjára hivatkozással eltérő minősítés, és a büntetés enyhítése érdekében.

[4] Indítványában arra hivatkozott, hogy az első- és másodfokú bíróság határozatainak indokolása ellentmondásos, mert a másodfokú bíróság az indokolása szerint „kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy sértett¹ nem tehetett róla, hogy a tv készülék megsérült, mely körülményt a vádlottnak a bírósági eljárásban 2019. január 16. napján tett nyilatkozata »egyikünk sem tehetett róla« is alátámasztott”. Ugyanakkor – a védő álláspontja szerint – az elsőfokú bíróság tényállásából az tűnik ki, hogy a terhelt általa jogosnak vélt igényt kívánt érvényesíteni. Ezt pedig olyan ellentmondásnak vélte, amely – hivatkozással a BH 2021.280. számú eseti döntésre is – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését kell, hogy eredményezze.

[5] A tévesnek tartott jogi minősítés körében arra hivatkozott, hogy a terhelt a követelését jogosnak vélte, amely az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásból is egyértelmű, és ebben az esetben – a Kúria Bfv.1351/2020/11. számú határozatának elvi tartalmából is következően – önbíráskodás büntette megállapításának van helye.

[6] A terhelt tulajdonát képező televíziókészülék megfelelő rögzítése sértett¹ feladata lett volna, aki azonban ezt elmulasztotta, amelynek következtében a készülék az éjszaka folyamán leesett és összetört, emiatt a terheltet kár érte. Ezután – megállapodásuk szerint – sértett¹ intézkedett, teljesítési segéd igénybevételével a készülék pótlása iránt. Mindezek alapján a védő szerint, a terhelt a polgári jog szabályai szerint jogosnak gondolta a követelését az új televízióra, amin nem változtat az sem, „ha a polgári jog szerint netán nem lett volna igaza”.

[7] Harmadlagosan, a zsarolás büntette helyes minősítését vitatta. Álláspontja szerint – minősített fenyegetés hiányában – a zsarolás büntette Btk. 367. § (2) bekezdés b) pontja szerinti minősített esete nem állapítható meg. A terhelt által alkalmazott „asszonyt csinálók a fiadból” szófordulat nem élet- vagy testi épség elleni súlyos fenyegetés, mivel a fenyegetés beváltásakor legfeljebb a sértett emberi méltósága sérült volna. Ekként ennek kilátásba helyezése nem szolgálhat alapul a minősített eset megállapítására.

[8] Végül sérelmezte az eljáró bíróságok bizonyíték-értékelését is. Kifogásolta, hogy a bíróságok nem vették figyelembe tanú¹ tanúvallomását a terhelt fogvatartotti magaviseletéről és a vele szemben lefolytatott fegyelmi eljárásról, valamint sértett¹ bántalmazásának cáfolatáról, és nem vizsgálták a sértett szavahihetőségét, illetve tanú² és egyéb érdekelt⁸vallomásait sem. Nem értékelték a terhelt beszámítási képessége kapcsán az általa előadottakat és az okirati bizonyítékokat. Arra is hivatkozott, hogy a terheltnek másik televíziókészüléke is volt, letéti raktárban, ezért nem volt indoka a bűncselekményt elkövetni.

[9] Sérelmezte a egyéb érdekelt¹¹ fogvatartott tanúkenti kihallgatása iránti indítványának elutasítását is.

[10] A védő a jogerős ítélettel kiszabott büntetést is vitatta azzal, hogy az – a Btk. 80. § (1) bekezdésére is figyelemmel – eltúlzottan súlyos, a büntetés kiszabásakor a bíróságok a súlyosító körülményeknek aránytalanul nagy jelentőséget tulajdonítottak, megsértve ezzel az 56. BK. véleményben foglaltakat.

[11] A Legfőbb Ügyészség BF.981/2022/2. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt nem tartotta alaposnak. Ezért a jogerős ítélet hatályában fenntartását indítványozta.

[12] Indokai szerint a felülvizsgálati indítványnak a vallomások értékelésére vonatkozó, azaz a bizonyítékok értékelését támadó része a törvényben kizárt.

[13] Álláspontja szerint a felülvizsgálati indítvány alaptalanul hivatkozik a tényállás ellentmondásosságára. Az első- és másodfokú bíróság által a vallomásokból kiemelt részletek abban egyeznek, hogy sértettl nem volt felelős a televíziókészülék megrongálódásáért.

[14] Az önbíráskodás büntette kapcsán kifejtette, hogy a jogosnak vélt vagyoni igény, mint tényállási elem azt jelenti, hogy az elkövető jóhiszemű, mert tévedésben van az igény jogosságát illetően, mégpedig vagy azért, mert a jogos igény egyáltalán nem létezik, vagy nem úgy létezik, ahogy azt az elkövető gondolja (például az igény elévült), de a feltevésnek van tényeken nyugvó jogcíme vagy alapja (BH 2011.218.II.). A tényállás azonban nem tartalmaz olyan tényeket, amely alapján az igény jogos volna megállapítható, de olyat sem, amely miatt az igényt a terhelt jogosnak vélhette volna. A tényállás szerint a készülék leesése miatt a terhelt által érvényesíteni kívánt igény jogtalannak tekinthető, a terhelt fenyegetése pedig komoly félelem kiváltására alkalmas volt. A sértettben a komoly félelem meg is jelent, mivel féltette a fiát, ezért megvásárolta a készüléket, és továbbítani kívánta a terheltnek. Ekként a zsarolás büntette minősített esetében történő bűnösségmegállapítást, és a kiszabott büntetést is törvényesnek tartotta.

[15] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria a Be. 662. § (1) bekezdése alapján a Váci Járásbíróság 2.B.180/2017/90. számú ítéletét és a Budapest Környéki Törvényszék mint másodfokú bíróság 3.Bf.249/2020/21. számú végzését hatályában tartsa fenn.

[16] A védő észrevételében a felülvizsgálati indítványában foglaltakat fenntartotta. Álláspontja továbbra is az, hogy a jogerős ítéleti tényállás önellentmondó, mert az elsőfokú ítélet tényállása szerint a terhelt a készülék sérüléséért sértettl hibáztatta (így annak pótlása iránti igényét jogosnak vélte). A másodfokú bíróság végzése pedig olyan bizonyítékot jelölt meg, amely szerint a terhelt nem gondolta úgy, hogy sértettl a hibás. Mindezek ellenére az elsőfokú ítéleti tényállást mégsem változtatta meg, illetve az álláspontja e körben nem derül ki a határozatából.

[17] Kifejtette azt is, hogy még a Legfőbb Ügyészség által felhívott BH 2011.218. számú eseti döntés alapján is, „legrosszabb esetben is” a terhelt vagyoni igénye jogosnak vélt, még akár polgári jogilag is megalapozott lehetett, vagyis az új televízióval nem jogtalanul gazdagodni szeretett volna, hanem az őt ért kár megtérítésére törekedett.

[18] **III.** A felülvizsgálati indítvány részben a törvényben kizárt, részben – az alábbiak szerint – megalapozott.

[19] 1. A Kúria a felülvizsgálati indítványt – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – tanácsülésein bírálja el [Be. 660. § (1) bekezdés]. A Kúria a felülvizsgálati indítványról nyilvános ülésen határoz, ha a terhelt vagy a védő a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány kézbesítésétől számított nyolc napon belül ezt indítványozta, vagy ezt a tanács elnöke egyéb okból szükségesnek tartja [Be. 660. § (2) bekezdés a), b) pont].

[20] A felülvizsgálati indítvány nem irányult a terhelt terhére, ezt meghaladóan pedig a tanács elnöke nem tartotta szükségesnek nyilvános ülés tartását. Ezért a Kúria a felülvizsgálati indítvány elbírálására tanácsulást tűzött ki és a megtámadott határozatot a Be. 659. § (4) bekezdésének megfelelően, a felülvizsgálati indítványban meghatározott okok alapján bírálta felül, emellett vizsgálta a Be. 659. § (6) bekezdése szerinti esetleges további eljárási szabálysértéseket.

[21] A Be. 649. § (5) bekezdése értelmében a Kúria a megtámadott határozatokat – a (6) bekezdés szerinti kivétellel – csak a felülvizsgálati indítványban megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül.

[22] 2. A Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság az ügydöntő határozatát a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg. A Be. 608. § (1) bekezdés f) pontja alapján feltétlen hatályon kívül helyezésre vezető eljárási szabálysértést képez, ha az elsőfokú ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes.

[23] Eljárási szabálysértés megállapítására az vezet, ha az ellentét a büntetőjogi főkérdések – a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása – tekintetében áll fenn a rendelkező rész és az indokolás között.

[24] A Be. 451. § (5) bekezdése szerint a határozat részét képező indokolás a bíróság által megállapított, a döntés alapjául szolgáló, jelentős tényeket és körülményeket, valamint a határozat alapjául szolgáló jogszabályokat tartalmazza. A tényállás egységet képez akkor is, ha az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást a másodfokú bíróság kiegészíti vagy helyesbíti.

[25] Az irányadó tényállásnak mindazokat a tényeket tartalmaznia kell, amelyek az alkalmazott Btk. rendelkezéseinek szempontjából jelentősek, nem tartalmazhat viszont olyan ténymegállapítást, amely egymásnak ellentmondó vagy egymást kizáró jogi minősítést tesz lehetővé.

[26] Ehhez képest ítéltető meg, hogy a megtámadott határozat ügydöntő rendelkezése a büntető anyagi jog szabályaival összhangban áll-e. Ha azonban a megtámadott határozat ügydöntő rendelkezése helytálló vagy téves mivoltának kérdésében az irányadó tényállás

alapulvételével nem lehet maradéktalanul és megnyugtatóan állást foglalni, akkor ez egyben a büntető anyagi jogi szabály sérelmét is jelenti.

[27] A felülvizsgálati indítvány alapján a felülvizsgálati ok vizsgálatát a jogerős tényállásban megállapított cselekmény alapján kell elvégezni, a hivatkozott anyagi jogi jogszabály megsértését ezen tényállás alapján kell megítélni.

[28] A védő által is hivatkozott eseti döntés szerint a felülvizsgálati eljárásban – az érdemi felülbírálatra alkalmatlansága folytán – a megtámadott határozat hatályon kívül helyezését eredményezi, ha a jogerős ítéletben megállapított tényállás olyan ellentmondásokat tartalmaz, amelyek miatt a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából jelentős kérdésekben (a terhelt bűnösségének megállapítása, felmentése, az eljárás megszüntetése, a bűncselekmény minősítése, illetve a Btk. anyagi jogi szabályainak megfelelően kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés) nem állapítható meg, hogy a bíróság milyen tényállásra alapította ítéletének a felülvizsgálati eljárás alapjául szolgáló rendelkezéseit (BH 2021.280.).

[29] A jelen ügyben azonban ez az ellentét nem áll fenn, ahogy arra a Legfőbb Ügyészség is helyesen mutatott rá.

[30] Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás lényege a következő.

[31] 2016. év február hó végén Terhelt1 terhelt és zárvatársa, sértett1 átköltözött egy másik cellába, a költözés során pedig vitték magukkal a terhelt tulajdonában lévő televíziókészüléket is. Az új zárkában a televíziókészüléket a falon lévő tartóra sértett1 helyezte el, amely váratlanul leesett és összetört, a baleset bekövetkezéséért a terhelt sértett1t hibáztatta. Ezt követően a terhelt erőltette sértett1t, hogy a tönkre ment műszaki cikket pótolni kell, ahelyett vetessen édesanyjával, sértett2 sértettel egy másik készüléket. sértett1 tartott a nála 21 évvel idősebb és erősebb fizikumú terhelttől, ezért telefonon édesanyjának elmondta a sajnálatos esetet, és anyját arra kérte, hogy a tönkrement televíziót mihamarabb pótolja. A sértettnek nem volt elegendő pénze így haladékokat kért a terhelttől a készülék pótlására.

[32] Ilyen előzmények után a terhelt 2016. február hó 28. napján mobiltelefonról küldött szöveges üzenetben a sértettet azzal fenyegette meg, hogy „Ha csütörtökre nem lesz tévém a fiadból asszonyt csinálók!”, majd az üzenet azzal folytatódik „Azt mehetsz ahova akarsz, és mindegy hol, melyik börtönbe viszik! Nyilván érted!”.

[33] A fenyegetés hatására a sértett azonnal a televíziókészülék megvásárlása iránt intézkedett, még pénzt is kért kölcsön, hogy a terhelt fenyegetésének eleget tegyen, és a készüléket bejuttathassa határidőre a büntetés-végrehajtási intézetbe. A sértett ennek érdekében találkozott a terhelt kapcsolattartójával, tanú3nal, hogy átvegye tőle az általa megvett televíziót, és vigye be a terhelt részére a büntetés-végrehajtási intézetbe. A terhelt kapcsolattartója azonban nem találta megfelelőnek a sértett által vásárolt műszaki cikket, így azt tőle nem vette át.

[34] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást megalapozottnak, így a másodfokú eljárásban is irányadónak ítélte. A jogi indokolás körében tért ki arra, hogy „a tényállás alapjául elfogadott vallomások alapján kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy sértettl nem tehetett róla, hogy a tv készülék megsérült, mely körülményt a vádlottnak a bírósági eljárásban 2019. január 16. napján tett nyilatkozata – „egyikünk sem tehetett róla” /50. sz. jkv. 3. oldal harmadik bekezdés/ – is alátámasztott. A vádlotti vagyoni igény nem volt valós, de még csak valósnak vélt sem” (másodfokú ítélet 3. oldal utolsó bekezdés).

[35] A következetes ítélkezési gyakorlat szerint a bíróság tényfelderítési kötelezettsége kiterjed minden, a büntetőjogi elbírálás szempontjából lényeges, releváns jelenségre. Az ennek eredményeként az ítéleti tényállás személyi és történeti részében rögzített ténymegállapítások nem kizárólag fizikai jellegű külső történések, de ún. belső történések, tudati tények is lehetnek (BH 2005.167. indokolási rész). A tudati tények vitatása is a jogerős határozat által megállapított tényállás támadásának tekintendő, emiatt a felülvizsgálati indítvány a törvényben kizárt (BH 2011.3.II.).

[36] A Kúria szintén következetes gyakorlata szerint a tényálláshoz tartoznak mindazok a történeti tények, amelyek az ítéletben megállapításra kerültek, függetlenül attól, hogy ítéletszerkesztési hiba folytán nem az ítélet történeti tényállási részében kerültek leírásra, hanem az indokolás más részében, így a bizonyítékok értékelése vagy a jogi indokolás körében (BH 2016.163.III., BH 2006.392.).

[37] Vagyis az irányadó tényállást ezért nem kizárólag az ítélet szoros (formális) értelemben vett történeti tényállása képezi. Ahhoz tartoznak a bíróságoknak az ítélet indokolásának további részében tett tényből tényre vont következtetései, amelyek ugyancsak a bíróságok ténymegállapító tevékenységének a részei, és ide tartoznak az ún. tudati ténynek tekinthető történeti tények is.

[38] A Kúria az első- és másodfokú bíróság határozatának indokolási része alapján egyrészt megállapította, hogy az elsőfokú bíróság nem foglalt állást abban, hogy a televíziókészülék kinek a hibájából (esetleg emberi mulasztás nélkül) sérült meg, mivel a tényállásban csak azt állapította meg, hogy az „váratlanul leesett, és összetört” (elsőfokú ítélet 3. oldal 5. bekezdés 1. mondata).

[39] Másrészt az is megállapítható, hogy a másodfokú bíróság új tényként, tehát a tényállás körébe tartozóként rögzítette a határozata jogi indokolási részében, hogy sem a terhelt, sem sértettl nem tehetett arról, hogy a készülék megsérült.

[40] A másodfokú bíróság ténymegállapítása azonban nincs ellentétben az elsőfokú bíróság ténymegállapításával, mivel a járásbíró a kárfelelősség körében nem tett rögzített tényeket.

[41] Az pedig, hogy objektíve egyikőjüknek sem volt – polgári jogi értelemben – felróható a kár bekövetkezte, nem jelenti egyben azt is, hogy a terhelt szubjektíve nem vélhette

jogosnak a követelését, amennyiben erre ténybeli alapja volt. Erre a kérdésre a jogi minősítés értékelése során tér ki részletesen a Kúria.

[42] A tartalma szerint az indokolási kötelezettség megsértésére alapított felülvizsgálati indítvány ezért – mivel a büntetőjogi főkérdések tekintetében az indokolás és a rendelkező rész egymástól eltérést nem tartalmaz, és a tényállás a büntetőjogi megítélés szempontjából jelentős tényekben ellentmondást szintén nem hordoz – alaptalan volt.

[43] 3. A Be. 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt szabott ki törvénysértő büntetést. Tartalma szerint ezen felülvizsgálati oknak felelt meg a védő felülvizsgálati indítványának a bűncselekmény jogi minősítését érintő része.

[44] A felülvizsgálati indítványban hivatkozottak alapján a továbbiakban tehát az volt vizsgálandó, hogy a jogerős ítélettel megállapított, a terhelt tudattartalmára utaló tényeket is magában foglaló tényállás alapján a zsarolás büntettének vagy más bűncselekménynek a törvényi tényállási elemei megvalósultak-e.

[45] A Be. 659. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó.

[46] A felülvizsgálat alapvető szabálya, hogy a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás nem támadható [Be. 650. § (2) bekezdés]. A Be. 659. § (1) bekezdése alapján a bizonyítékok ismételt és eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye. A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható. Ennek értelmében a felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vitatható, és nem sérelmezhető a bizonyítási indítványok elutasítása sem.

[47] A törvényben kizárt volt ezért a felülvizsgálati indítványnak a tanúvallomások újraértékelését, okirati bizonyítékok figyelembevételét célzó, illetve a terhelt beszámítási képességének vizsgálatát sérelmező része. Új – de egyébként a büntetőjogi felelősség szempontjából irreleváns – tény megállapítását célozta, ezért szintén kizárt a felülvizsgálati eljárásban, hogy a terheltnek a bv. intézet letéti raktárában másik televíziókészüléke is volt az elkövetés idején.

[48] 3.1. A Btk. 367. § (1) bekezdés értelmében a zsarolás büntettét az követi el, aki jogtalan haszonszerzés végett mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, és ezzel vagyoni hátrányt okoz. A cselekmény súlyosabban büntetendő, amennyiben a zsarolást az élet vagy a testi épség elleni, illetve más hasonlóan súlyos fenyegetéssel követik el [Btk. 367. § (2) bekezdés b) pont].

[49] A zsarolás bűncselekmény minden esetben célzatos magatartást feltételez. A zsaroló tudatának át kell fognia a fenyegetésen túl azt is, hogy az igény jogtalan, a szándéka jogellenes vagyoni haszonszerzésre irányul (Bfv.I.176/2014/6.).

[50] Jogtalan haszonról akkor van szó, ha a követelés alapjául szolgáló jogviszony teljes egészében hiányzik (EBH 2008.1765.).

[51] Jogtalan lehet a haszonszerzési cél akkor is, ha az elkövető az egyébként jogos vagy annak vélt követelést általa is tudottan meghaladó igénnyel lép fel, ebben az esetben is zsarolás valósul meg (EBH 2015.B.12., BH 2014.297.).

[52] Zsarolás büntette valósul meg, ha a terhelt az erőszakot, fenyegetést minden ténybeli alapot nélkülöző módon, jogilag nem érvényesíthető követelés, egyértelműen jogtalan haszonszerzés érdekében fejti ki a sértettel szemben (EBH 2014.B.13.III.).

[53] A jelen ügyben a terhelt tudattartalmára is vonatkozó, következő tényeknek volt jelentősége annak megítélésénél, hogy volt-e jogos kárigény, illetve a terhelt azt vélhette-e jogosnak:

- a televíziókészülék a terhelt tulajdona volt (ebből következően annak sérülésével kára keletkezett);
- a készüléket – a terhelt tudtával – a sértett helyezte el a zárka falán lévő tartóra;
- ezt követően a készülék – nem tisztázott okból – leesett, és megrongálódott;
- a készülék megsérüléséről nem tehetett sértettl, de a terhelt sem;
- a dologban bekövetkezett kárért a terhelt sértettl-t hibáztatta, és fenyegetéssel követelte annak pótlását;
- a terhelt a sérült televízió pótlásán kívül más dolog vagy „kártérítésként” pénz átadására nem kívánta kényszeríteni a sértettet;
- a sértett az új készüléket megvásárolta, de arra a terhelt, illetve a megbízottja utóbb nem tartott igényt.

[54] Az irányadó tényállás alapján az állapítható meg tehát, hogy a terheltnek volt oka arra, hogy a követelését jogosnak vélje, mivel a készülékét sértettl helyezte el a fali tartóra, és felmerülhet, hogy az elhelyezés módja miatt esett le utóbb. Hangsúlyozza a Kúria, hogy mindez a következtetés nem jelenti a passzív alany sértettl felelősségének megállapítását (mivel a tényállás ezzel ellentétes ténymegállapítást tartalmaz), csupán azt, hogy a terhelt követelésének, a követelés jogosságára vonatkozó feltevésének volt tényyszerű alapja. Ezen kívül a tényállás nem tartalmaz olyan tényt, körülményt, amely ezt a terhelti tudattartalmat kétségbe vonná, és arra utalna, hogy a terheltet jogtalan haszonszerzési cél vezette volna.

[55] Ez egyben azt is jelenti tehát, hogy a zsarolás büntette tekintetében megkívánt jogtalan haszonszerzési célzat a terhelt vonatkozásában nem állt fenn, a felülvizsgálati indítvány ezen része alapos.

[56] A zsarolás büntette így – törvényi tényállási elem hiányában – nem volt megállapítható a terhelt terhére. Egy tényállási elem kiesése esetén a további elemek megvalósulását – e bűncselekmény kapcsán – már nem szükséges vizsgálni. Ugyancsak okafogyottá vált a felülvizsgálati indítvány a zsarolás minősített esetét vitató részben is.

[57] 3.2. A terhelt magatartása azonban más bűncselekmény törvényi tényállásába illeszkedik, az alábbiak szerint.

[58] A Btk. 368. § (1) bekezdése szerint az önbíráskodás büntettét az követi el, aki abból a célból, hogy jogos, vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön.

[59] Az elkövetési magatartás a sértettnek erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával vagyoni kár előidézésére objektíve alkalmas cselekvés megtételére vagy meg nem tételére, illetve eltűrésére kényszerítése.

[60] Kétségtelen, hogy a zsarolás alapesete és az önbíráskodás büntettének elkövetési magatartásai egymással átfedést mutatnak, a két bűncselekmény az eltérő célzat alapján határolható el egymástól (BH 2011.218.I.).

[61] Az önbíráskodás elkövetőjének célja a jogos vagy jogosnak vélt igény érvényesítése. Ebből a szempontból jogos, a jogilag elismert és perben érvényesíthető igény, amelynek teljesítését az elkövető – kihagyva a törvényes utat – meg nem engedett módon maga kényszeríti ki. Jogosnak vélt pedig az az igény, melynek jogi megalapozottsága vitatott (vitatható) vagy csupán az elkövető megítélése szerint áll fenn, továbbá az az igény is, melynek önkéntes teljesítését a törvény nem tiltja ugyan, de annak érvényesítéséhez peres utat nem biztosít (EBH 2014.B.13.II.).

[62] Önbíráskodásról viszont nem lehet szó, ha a terhelt nyilvánvalóan nem érvényesíthető követelést támaszt a törvényben megjelölt erőszakos magatartással a sértettel szemben (EBH 2014.B.13.V.).

[63] Az önbíráskodás megvalósításánál a jogosnak vélt igény tehát azt jelenti, hogy az elkövető az igény tekintetében (jóhiszemű) tévedésben van, mert vagy egyáltalán nincs jogos igénye, vagy nem abban a formában létezik ahogy gondolja, de feltevésének van valamilyen tényeken nyugvó jogcíme vagy alapja (BH 2011.218.II.).

[64] Önbíráskodás ezért az is, ha az elkövető tévedésben van a közte és a sértett között fennálló vagyoni jogviszonnyal kapcsolatban, mert az valójában nem is létezik, vagy fennáll ugyan, de lényeges körülményei nem egyeznek az elkövető által feltételezett tényekkel. Ezt fogalmazza meg a törvény a célzat azon fordulatával, hogy jogosnak vélt vagyoni igény

értékesítése érdekében is elkövethető az önbíráskodás {Bfv.III.1351/2020/11. [52] bekezdés}.

[65] Jelen ügyben, a már kifejtettek szerint, a terhelt a bíróságok által megállapított tényállás alapján nem jogtalanul gondolt követelést akart érvényesíteni, és volt tényszerű oka is feltételezni ezen igény jogalapját. Az pedig – ahogy a védő is utalt rá – a minősítéstől független kérdés, hogy ez a vélt igény polgári peres úton ténylegesen érvényesíthető lett volna-e az adott esetben.

[66] A fenyegetés fogalmát a büntető törvény értelmező rendelkezése meghatározza: eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen [Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pont].

[67] A fenyegetést, mint törvényi tényállási elemet az önbíráskodás törvényi tényállása (ahogy a zsarolás alapesete is) minden megszorítás nélkül tartalmazza. A fenyegetést nem az elkövető, hanem a megfenyegetett sértett tekintetében kell vizsgálni, ugyanis a fenyegetés a sértett akarására ráhatás, így a fenyegetés komolysága is annak alapján ítélt meg, hogy a sértettben félelmet váltott-e ki. A terhelti oldalról ekként elegendő az, hogy felismerje, hogy a fenyegetése alkalmas a sértettben ilyen hatás kiváltására (BH 2022.6.).

[68] A terhelt által a zárkatársa ellen kilátásba helyezett, alig burkoltan szexuális erőszakra utaló fenyegetés sértettl édesanyjában félelem kiváltására feltétlenül alkalmas volt.

[69] A cselekmény pedig a készülék sértett általi megvételével befejezetté vált.

[70] Mivel az önbíráskodás jogi tárgya elsődlegesen a vagyoni viszonyok, ezért az elkövető szándéka szerinti, a sértettől vagy passzív alanytól követelt tevésnek (nem tevésnek, túrésnek) vagyoni jogi változtatásra kell irányulnia. Nem tényállási elem azonban a kár vagy vagyoni hátrány bekövetkezése.

[71] Az adott esetben a vagyoni jogi változás (sértetti vagyoni rendelkezés) azzal következett be, hogy a sértett a terhelt utasítása szerint egy televíziókészüléket vásárolt, ezzel pedig a vagyoni viszonyban ténylegesen olyan változás állt be, amely nem saját szándéka szerinti volt. Ezért, önmagában a készülék megvásárlásával, mint vagyoni jogi rendelkezéssel, annak átadása nélkül is, a cselekmény befejezetté vált. Ezért nem volt már a stádium szempontjából annak jelentősége, hogy a terhelt megbízottja a készülék átvételét megtagadta.

[72] Megjegyzi a Kúria, hogy amennyiben a terhelt követelése nem lett volna jogos vagy jogosnak vélt (a jogtalan haszonszerzési célzat megállapítható lett volna), a magatartásával nem a jogerős ítélet szerinti befejezett zsarolás büntetettét valósította volna meg, hanem annak a kísérletét. Ennek oka, hogy a zsarolás büntette esetében tényállási elem a vagyoni hátrány okozása is, amely a készüléknek a sértett birtokából való kikerülésével történt volna meg (BH 2014.136.II., BH 2009.172.II.).

[73] Az önbíráskodás büntette minősített esetként nem szabályozza az élet-, testi épség elleni vagy más hasonlóan súlyos fenyegetéssel elkövetési módot (ún. minősített fenyegetés), ezért a fenyegetést ebből a szempontból nem volt szükséges vizsgálni.

[74] A terhelt által elkövetett bűncselekmény helyes minősítése tehát a Btk. 368. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő önbíráskodás büntette.

[75] 4. A védő kifogásolta azt is, hogy a büntetéskiszabási tényezők helytelen és hiányos értékelésével összefüggésben a terhelttel szemben eltúlzottan súlyos büntetést szabott ki a bíróság.

[76] A Kúria előrebocsátja, hogy a törvény önmagában a büntetés mértékét illetően nem teszi lehetővé a felülvizsgálatot. A kiszabott büntetés és az alkalmazott intézkedés felülvizsgálatának csak akkor van helye, ha az törvénysértő minősítés eredménye, vagy annak neme és mértéke a Btk. valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközik (BH 2019.158.).

[77] A jogerős ítélettel a terhelt terhére megállapított zsarolás büntette [Btk. 367. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont] büntetési tételkerete 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztés, míg az önbíráskodás büntettének a Btk. 368. § (1) bekezdése szerinti alapesete 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[78] Az önbíráskodás büntette – hasonlóan a zsarolás büntettéhez – személy elleni erőszakos bűncselekmény [Btk. 459. § (1) bekezdés 26/k. pont]. Ezért a terhelt a cselekménye helyes minősítése mellett is erőszakos többszörös visszaesőnek minősül, amelyre figyelemmel a minősítést megalapozó bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a kétszeresére emelkedik [Btk. 90. § (2) bekezdés].

[79] A terhelt vonatkozásában ezért a büntetési tételkeret 2 évtől 16 évig terjedő szabadságvesztés helyett 1 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztés.

[80] A kiszabott büntetés a téves minősítés következtében akkor törvénysértő, ha annak neme vagy mértéke a Btk. valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközik, így a bűncselekmény (helyes) minősítéséhez kapcsolódó büntetési tételkeret megsértésével szabta ki a bíróság (jelen ügyben erről nincs szó), avagy az irányadó büntetési tételkereten belüli ugyan, de az anyagi jogszabálysértés kiküszöbölése mellett tartamában eltúlzottan súlyos vagy eltúlzottan enyhe. Ekként a büntetés kiszabásának felülvizsgálatára a bűncselekmény törvénysértő minősítése esetén lehetőség van akkor is, ha a büntetés egyébként a törvényes minősítésnek megfelelő büntetési tétel keretei között került kiszabásra (Bfv.II.54/2021/5.). A jelen ügyben erről van szó.

[81] A Btk. 80. § (1) bekezdése alapján a kiszabott büntetésnek – többek között – arányban kell állnia a cselekmény tárgyi súlyával. Amennyiben pedig a bűnösség köre a terhelt terhére megállapítható kisebb tárgyi súlyú bűncselekmény miatt szűkül, a kiszabott büntetés törvénysértően súlyossá válhat. A Kúria jelen ügyben ezt ekként ítélte meg.

[82] Az alapeljárásban hozott ügydöntő határozat tartalmazza azokat a releváns tárgyi és alanyi körülményeket, amelyek az alkalmazandó joghátrány ténybeli alapjául szolgálhatnak, így a büntető anyagi jog szabályának megsértése a felülvizsgálat során, a Be. 662. § (2) bekezdés b) pontja alapján orvosolható volt.

[83] A Kúria a szabadságvesztés büntetés tartamát ezért 5 évre enyhítette, így ebben a részében is alapos volt a felülvizsgálati indítvány. A büntetés egyebekben – végrehajtási fokozata, a feltételes szabadság kizárása és a mellékbüntetés tekintetében – törvényes.

[84] 5. A Kúria hivatalból elvégzett vizsgálata [Be. 659. § (6) bekezdés] során felülvizsgálatot megalapozó további feltétlen eljárási szabálysértést [Be. 649. § (2) bekezdés] nem észlelt.

[85] IV. A kifejtettek értelmében a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen eljárva, a felülvizsgálati indítványt megalapozottnak találta, ezért a megtámadott határozatot a Be. 662. § (2) bekezdés b) pontja alapján a bűncselekmény minősítése és a kiszabott büntetés tekintetében megváltoztatta, egyebekben a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

[86] A Kúria – a Kúria Elnöke számára a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 10. § (2) bekezdésében biztosított felhatalmazás alapján, a Kúria ügyelosztási rendjének IV.6. pontjában írt rendelkezése nyomán – öttagú tanácsban járt el.

[87] Az ítélet elleni fellebbezés a Be. 6. § (4) bekezdésére figyelemmel kizárt, felülvizsgálatát pedig a 650. § (1) bekezdés b) pontja zárja ki. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 652. § (6) bekezdésén alapul azzal, hogy a Kúria – a Be. 656. § (4) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén – az indítványt érdemi indokolás nélkül elutasíthatja.

Budapest, 2023. január 31.

Dr. Domonyai Alexa s.k. a tanács elnöke, Dr. Tuba István Krisztián s.k. előadó bíró, Dr. Gimesi Ágnes s.k. bíró, Dr. Kardos Andrea s.k. bíró, Dr. Schmidt Péter s.k. bíró

Záradék:

A Kúria Bfv.I.863/2022/7. számú ítélete 2023. január 31. napján jogerős és végrehajtható!

Dr. Domonyai Alexa s.k.

a tanács elnöke